

Fjädrar, fakta och fantasier

SÖREN FRANCEEN

Det var i slutet av april och jag var på hemväg från Ledskärsområdet i norra Uppland. Glädjande nog hade en hona av rödhuvad dykand hedrat platsen med ett besök. Den ville jag inte missa. Inte direkt för dess skönhets skull – den är rätt intetsägande – utan mera för att den är så ovanlig, i synnerhet i Uppland. Bland oss skådare finns det, när det gäller fåglarna, ingen direkt främlingsfientlighet.

Efter att ha sett den sällsynta anden, valde jag att ta hemvägen förbi Österlövsta kyrka och Åkerby mot Örbyhus och med sikte på Vendelsjön. Där hoppades jag kunna årskryssa dvärgmåsar, av vilka några hade anlänt.

Jag vet att jag hade passerat Elinge då jag på en åker intill vägen såg jag ett antal stora, i huvudsak grå fjädrar. De verkade alltför stora för att vara grågåsfjädrar. Möjligen kunde de härstamma från en trana. På lämpligt ställe en bit längre fram parkerade jag bilen och gick tillbaka för att ta mig en närmare titt. Fjädrar har varit ett intresse sedan tidig barndom – förmodligen för att de är så vackra i både färg och form.

Som jag anat var det mycket riktigt en trana som hade fått släppa till fjädrarna. De var ganska många och rejält stora varför jag förstod att tranan som hade burit dem inte längre var i livet. De fjädrar som var mest fascinerande var närmare halvmeter långa, böjda, spetsiga och gråsvarta längst ut. Det är den sortens fjädrar, som baktill bildar tranans karaktäristiska plymer, vilka man lätt kan förledas tro är stjärten. Det är det inte utan istället skulderfjädrar, eller skapularer som man säger på fackspråk. På flygande fåglar ser man dem inte längre medan man då istället ser deras verkliga stjärtfjädrar vilka är relativt korta och tvärt avskurna. Man förvånas verkligen över att plymerna kan döljas så väl på de flygande tranorna.

Här låg nu ett antal av nämnda fjädrar men också både stjärt- och vingpennor. Så

Trana, *Grus grus*. FOTO: ULF FRANCÉN

gott som alla fåglar har, av någon anledning, tolv stjärtpennor. Dessa är lätta att känna igen på att de är raka och att spolen oftast är mera centrerad än på exempelvis handpennor. Armpennorna som sitter på inre delen av vingen kan också ha spolen centrerad men den är då alltid något böjd inåt, mot kroppen till.

En del av fjädrarna på åkern var nersmetade med lera. En annan sak som förfulade samtliga fjädrar var att de inte var utryckta, vilket alltid rovfåglar gör på sina fågelbyten, utan istället tvärt avbitna, vilket visade att det var en räv som hade varit framme.

Nu undrar man ju vad som hade hänt med den här tranan och hur räven hade fått fatt på den? Jag lyfte blicken och lade då märke till högspänningsledningarna.

Aha! Jag försökte rekonstruera händelsen i tankarna. En del tecken var obestridliga och med dem som utgångspunkt försökte jag gissa mig till vad som hade hänt.

Det hade hänt en mulen morgon då tranorna tvingades flyga lågt. Möjligen också

regn och kanske dimma. Dimman hade försämrat sikten och tranan råkade krocka med ledningarna varvid en av vingarna bröts. Efter att den hade störtat till marken hade den släpat den obrukbara vingen i den blöta åkerjorden vilket kunde förklara smutsen.

Räven som tog sin vanliga morgontur, för att inventera kraftledningsgatan, hade genast fått syn på den skadade tranan. På något sätt hade den lyckats undvika den dolkliknande näbben och så småningom övermannat och dödat tranan.

Ett annat, och minst lika troligt, scenario

är att tranan hade dött vid kollisionen med ledningarna, att räven hade hittat den och börjat släpa den bort från vägens närhet. Släpandet kunde också förklara varför fjädrarna var så leriga och kanske hade räven insett att transporten kunde förenklas om den rensade bort en del av de största och mest hindrande fjädrarna. I vilket fall visade frånvaron av ytterligare rester att räven burit bort den tunga fågeln från platsen. Var händelsen en tragedi för tranan så var det istället en riktig lyckodag i rävljan. Den enes död, den andres bröd.

Oväntat besök i hänryckningens tid

FOTO: BO THYSELIUS

En kärlekskrank(?) tjäderhöna landade den 3 maj på garagetaket hos Bo och Margareta Thyselius i Nolsterbystrand utanför Östhammar. Hönan granskade den granna

vädertuppen noga men insåg efter en stund att hon satsat på fel tupp och spankulerade vidare på taket.

Skriv gärna i FiU!

Artiklar, notiser, frågor och förslag m m skickas till fiu@uof.nu

Skicka in bilder till FiU!

Har du tagit någon bra bild får du gärna skicka in den till fiu@uof.nu